

SUVERENOST NA KONCESIJU: SLUČAJ MALDIVA

Vedran Obućina

*Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet*

Karlo Paljug

*Sveučilište u Zagrebu
Pravni fakultet*

Borna Zgurić

*Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti*

SAŽETAK

Klimatske promjene velika su prijetnja brojnim otočnim državama, poput Maldiva koji će u slučaju porasta morske površine u potpunosti potonuti. Postavlja se pitanje je li gubitkom teritorija izgubljena suverenost maldivskog naroda. Autori smatraju da nije pa, osim krute pravne i djelomično politološke definicije suverenosti, ističu mnoge druge teorije suverenosti. Maldivi bi mogli zakupiti zemljište u Indiji i tamo, u dogovoru s indijskom vladom, dobiti suverenost na koncesiju čime bi politička suverenost postupno ustupila mjesto antropološkoj suverenosti.

KLJUČNE RIJEČI: suverenost, država, politička teorija, teorije međunarodnih odnosa, Maldivi

UVOD

Pitanje suverenosti predmet je mnogih rasprava i sporenja u međunarodnom pravu, politologiji, sociologiji, povijesti pa i antropologiji. Države i entiteti zadobivali su i gubili suverenost tijekom stoljeća, a sustav nakon 1945. čvrsto je vezao suverenost uz teritorijalnost. Teritorijalna osnova

suverenosti tek je jedan od mnogih trendova koji kao osnova međunarodnog poretka postoji tek od kraja Drugoga svjetskog rata¹. No, teritorijalna zasada suverenosti u velikoj je opasnosti zbog globalizacije, ali i posve neočekivanog presedana koji će uzdrmati teoriju i praksu suvereniteta do krajnjih granica. Svijet je u iščekivanju prve kataklizme jedne države u suvremenom vremenu. Maldivi i otočne države Oceanije pred opasnošću su podizanja morske razine i doslovnog potonuća. I dok je fizička, teritorijalna suverenost u potpunoj opasnosti, ovaj se rad bavi promišljanjem mogućnosti davanja koncesije na suverenost tim državama.

Međunarodni znanstveni savjetodavni panel UN-a u svom izvješću iz 2007. povezuje promjenu klime s porastom i novim oblicima migracija. Tako se migracije očekuju zbog novih oblika i jačine suša, poplava i ekstremnih vremenskih događaja koji utječu na sigurnost hrane, zdravlje, smanjenje resursa zemlje i pitke vode, kao i stanovanja. Osobito se to odnosi na one zemlje, poput Maldiva ili oceanijskih država, kojima prijeti potpuni nestanak. Izvješće uvodi novi pojam klimatskog migranta i okolišnog izbjeglice, a predviđa se da će oni do 2050. činiti brojku od 200 milijuna osoba (Bailey 2010, 687). Kao oblik novog poimanja sigurnosti sve se više govori o ranjivosti, pa i ekstremnoj ranjivosti (Liotta 2002, 479). Ranjivo je najava, često nejasno prepoznatljiva i povezana sa složenim međudnosom koji ne daje uvijek točan ili prigodan odgovor. Tako su bolesti, glad, nezaposlenost, zločini, društveni sukobi, terorizam, krijumčarenje narkotika, politička represija i opasnosti prirodnih katastrofa shvatljivo povezani pojmovi koji mogu utjecati na sigurnost država i pojedinaca, ali još nije jasno kako na njih odgovoriti.

Promjena klime pokazuje da se još uvijek ne pronalaze rješenja za uzročno-posljedično povezivanje različitih studija. Većina njih se ipak slaže da će se tijekom 21. stoljeća prosječna temperatura planeta popeti 1,4 – 5,8 stupnjeva; kao posljedica će se povećati i razina mora 9 – 88 centimetara. To znači da će neke nacionalne države biti pod najvećom nacionalnom prijetnjom – potpunim nestankom teritorija. To se predviđa za Maldive (ibid., 480). Klimatske promjene i inače imaju veliko značenje za razvojna pitanja, jer većinom pogađaju siromašnije zemlje i zajednice koji već ovise o razvojnim programima. Također se radi o pitanju pravde, jer nije pravedno da neobuzdan industrijski razvoj bogatih zemalja ima najgore posljedice na siromašne nacije, koje su vrlo malo pridonijele globalnom zagrijavanju (Clifford 2010, 177). Maldivi su među najistaknutijim zagovarateljima radikalnog zaokreta u odnosu prema okolišu, ujedno su svjesni da će biti prva država pogođena posljedicama klimatskih promjena. Tijekom predavanja na Svjet-

1 Iako ne u potpunosti; npr. suveren je i Malteški red; vidi dolje

skom forumu o poduzetništvu i okolišu na Sveučilištu Oxford 2009. predsjednik Maldiva Mohammed Nasheed izjavio je kako je obrana protiv rasta morske razine humanitarni izazov kritičan kao i obrana Poljske od nacističke Njemačke 1939: „Smatramo da klimatske promjene nisu ekološko pitanje, nego pitanje sigurnosti, pitanje ljudskih prava... Ako smatrate da je obrana Poljske bila važna, onda je važna i obrana Maldiva. Ako ne možete spasiti Maldive danas, onda ih nećete spasiti ni sutra“ (ibid., 176). Nasheed je također odlučio da se dobar dio prihoda zemlje od turizma stavlja u fond za nabavu zemlje. Po njemu, ne postoji način da Maldivi sami zaustave klimatske promjene pa trebaju kupiti zemlju negdje drugdje. Ako već treba napustiti otoke, smatra Nasheed, onda treba razumjeti da Maldivci ne žele desetljećima živjeti u izbjegličkim šatorima. To znači da bi se cijela nacija preselila na jednu od triju mogućih lokacija: u Indiju, Šri Lanku ili možda Australiju, s time da su prve dvije zemlje od posebnog interesa zbog blizine i kulturološke sličnosti. Ideja da se cijela nacija jednostavno preseli u modernoj povijesti ostvarena je samo jednom i to pod prisilom: Staljin je tako deportirao cijele kavkaske narode sa sjevernog Kavkaza u srednjoazijske sovjetske republike. Jedna od mogućnosti o kojoj se razmišlja je i izgradnja novog otoka Hulu Male (Novi Male) koji bi primio stanovništvo najnižih atola i vjerojatno samoga glavnog grada Malea; Maldivci nastoje isušiti more oko otoka kako bi ga izdignuli 2,1 metar iznad morske površine. No, dugoročno, ako se mjere protiv promjene klime ne ostvare, velika je vjerojatnost da će se stanovništvo morati iseliti s arhipelaga. Želimo pokazati da je suverenost vrlo uvjetan pojam i da je moguće da Maldivci zadrže svoju suverenost dok istodobno žive na području druge države. Posrijedi je, uvjetno rečeno, suverenitet na koncesiju.

RAZVOJ I INTERPRETACIJA SUVERENOSTI KROZ POVIJEST

Starogrčki mislioci, iako nisu poznavali pojam suverenosti, bavili su se vrlo usko povezanim pitanjem: komu pripada vrhovna vlast u državi? Aristotel nije dodijelio vlast određenom pojedincu niti skupini određenih ljudi nego samom zakonu, dok ju je Platon predao u ruke same elite, odnosno filozofa državnika (Perić 2009, 78). U starome Rimu Ulpijan je vlast shvaćao kao *Princeps legibus solutus est* (Šimonović 2005, 16). Daljnji razvoj suvereniteta odvijao se u odnosu vladari – zakon – vladar iznad zakona.

Francuski pravnik Jean Bodin u svojem djelu *Šest knjiga o republici* (*Six livres de la Republique*) određuje suverenost kao vrhovnu i trajnu vlast republike (Bodin 2002, 33). Bez trajnosti vladar nije suveren nego samo čuvar vlasti koji može biti bilo kad opozvan. Bodin tumači i shvaća apsolutnost kao bezuvjetnost, odnosno smatra da suverenog vladara ne može

ništa ograničavati, osim ograničenja koja proizlaze iz Božjeg zakona.² Suverenost ima nekoliko nerazdvojivih bitnih oznaka. Kao prvu oznaku suvereniteta Bodin uzima vlast (pouvoir) donošenja zakona, tj. Zapovijedanja svima. Druga je mogućnost objave rata ili vođenje pregovora o miru. Treća, od presudne važnosti, jest mogućnost postavljanja glavnih dužnosnika. Četvrta je pak oznaka najviša nadležnost (dernier ressort), dok je peta postojanje mogućnosti da se pomiluje osuđenik, tj. Da se promijeni nešto u presudi koju su donijeli određena druga tijela.

Bodin ide za tim da je suveren onaj vladar koji ne priznaje nikoga iznad sebe osim Boga. Po takvom njegovom shvaćanju vidimo kako je vladar jedino vezan prirodnim pravom, tj. Zakonom, zbog toga što ono postoji samo po sebi, tj. Stvoreno je od samoga Boga. Tumači Bodinova učenja iznose da njegovo shvaćanje ne treba precijeniti zato što suverenost nije jedina oznaka državnosti nego samo uz jedan princip, droit gouvernement i cominuute (Lozina 2006, 24). Vidimo da je kod Bodina suveren vladar onaj koji je ograničen Božjim prirodnim zakonom, ali je iznad zakona koji on sam donosi. Ova prva sustavno iznesena teorija o suverenitetu u kasnijim je stoljećima znatno utjecalo na ostale teoretičare. Jedan od najznačajnijih mislilaca s prijelaza iz 16. Na 17. St., koji je dobar dio svoga života posvetio ovom apstraktnom terminu, bio je Thomas Hobbes. Za njega je državni suverenitet jedinstven i nedjeljiv, kako prema unutra, tako i prema van. Do uspostavljanja suverene vlasti može doći putem društvenog ugovora te je to za njega ustavljena ili institucionalna suverenost te do nje dolazi dobrovoljno³; ili zadobivanjem, silom odnosno osvajanjem (Hobbes 1961, 152). Za njega je osnova suverene vlasti i u jednom i u drugom obliku strah. No dok je u prvom obliku to strah koji ljudi imaju jedni prema drugima, zato što ljudi iz prirodnog stanja ugovorom stvaraju državu, jer u prirodnom stanju vlada zakon jačega, tj. Vlada prirodni zakon koji Hobbes definira kako to nije ništa drugo nego mogućnost namećanja svoje volje, odnosno mogućnost svakog čovjeka da se služi vlastitom snagom po svojoj volji radi očuvanja života. Država se u tom prvom slučaju uspostavlja kao izlaz iz prirodnog stanja – bellum omnium contra omnes – te stvaranje jednoga civiliziranog stanja. U drugom obliku taj strah ljudi izražen je u odnosu na onoga kojem se podčinjava.

Hobbes svoju teoriju iznosi kroz dvanaest postavki (Pavlović 2006, 71). Prema prvoj postavci, nakon što je sklopljen društveni ugovor o suverenoj vlasti, odbacuju se svi prethodni sporazumi. Posljedica toga je da podanici

2 Određeni dijelovi preuzeti iz Ceranić 2010.

3 „Za državu se kaže da je ustanovljena kad se izvjesno mnoštvo ljudi usuglasi i sporazumi, pojedinac s pojedincem, da većinom glasova preda nekom čovjeku ili skupini ljudi pravo da predstavlja ličnost svih njih, što znači da bude njihov predstavnik“ (Hobbes 1961, 153).

više nemaju mogućnost promijeniti oblik vladavine bez vladareva dopuštenja, a iz toga proizlazi da je svako svrgavanje suverenog vladara suprotno zakonu. Drugo, Hobbes kaže da vladar ne može izgubiti, odbaciti ili podijeliti svoju vlast, iz razloga što on djeluje kao povjerenik dodijeljene mu vlasti. Treća temeljna postavka govori da ako se većina suglasi o prijenosu prirodnih prava na suverenog vladara, da će to imati za posljedicu da se i ostali moraju suglasiti bez mogućnosti prosvjedovanja. U svojoj četvrtoj postavci iznosi da vladarev čin ne može biti nepravedan. Iz ovog načela proizlazi i peta postavka koja govori da vladar ne može biti kažnjen od podanika. Šestom postavkom Hobbes vladaru daje apsolutnu moć, jer on odlučuje što je bitno za mir u državi te što je pravedno, a što nije, budući da on donosi zakone. Sedmom nam kazuje kako uz njegovu vlast ide cjelokupna vlast propisivanja pravnih akata, prema kojima svaki podanik može znati što je samo njegovo i što niti jednom drugom podaniku ne može pripadati. U osmoj postavci navodi se kako vladar ima cijelo pravosuđe u svojim rukama, dok u devetoj govori kako ima pravo odlučivati o ratu i miru. Iz desete postavke proizlazi kako vladar bira sve službenike. Nadalje navodi kako suveren ima pravo kažnjavanja i nagrađivanja, što je pak jedanaesta postavka. Prema posljednjoj postavci, vladar ima pravo dodjeljivati počasne titule. Vidimo kako i kod Hobbesa postoji jedan suveren vladar, ali zanimljivo je to da on ipak na neki način dobiva vlast od podanika. Ovakav će smjer znatno utjecati na ondašnje razmišljanje pa se u to vrijeme donose određeni dokumenti koji su napravili goleme pomake u dodjeljivanju prava narodu.⁴

Nadalje, znatan je trag u teoriji suvereniteta ostavio Jean Jacques Rousseau. Prema njegovom shvaćanju narodu pripada suverenost (Grubić 1991, 2-3). On pak određuje ovaj pojam kao trajnu, najvišu i originalnu vlast. Suverenost se manifestira s pomoću opće volje, tj. Trajnom voljom svih podanika države po kojoj oni i jesu slobodni građani. On razlikuje opću volju (koja je uvijek usmjerena na zajednički interes) od volje svih (*volonte de tous*), koja je samo puki zbroj pojedinačnih volja te izražava privatni interes. On *de facto* izjednačava opću volju sa suverenosti. U svojoj teoriji pripisuje suverenitetu četiri elementarne karakteristike: neotuđivost – „jer suverenost je samo izvršenje opće volje, a suveren, budući da nije ništa drugo do kolektivno biće, može biti predstavljen samo samim sobom“; nedjeljivost – „jer volja je ili opća ili to nije (*tertium non datur*)“; nepredstavljivost – jer je suverenost sadržana u općoj volji, a volja se nikada ne predstavlja. Ona je ili to što jest ili nešto drugo, srednjeg nema. Iz toga slijedi, narodni zastupnici nisu i ne mogu biti njegovi predstavnici, oni su samo njegovi povjerenici koji ništa ne mogu konačno zaključiti“; nepogrje-

4 1679. donesen je u Engleskoj *Habeas corpus act*, v. Kurtović, 2005/2, 23.

šivost – „jer uvijek izražava autentičnu volju zajednici i teži javnoj koristi“. Prema Rousseau, suveren nema nikakvu drugu snagu osim one zakonodavne te on djeluje samo s pomoću zakona. Ali budući da su zakoni manifestacija opće volje naroda, ako ih on ne usvoji, oni su ništavni. Svojom je teorijom Rousseau znatno pridonio razvoju ideje suvereniteta, iako su mnogi njegovi dijelovi ostali samo utopistički. Njegove ideje postat će nit vodilja jakobincima koje su pokušali ugraditi u ustav 1793. (Kurtović 2005, 176). Sada se jasno izražava misao da suverenitet pripada narodu.

Leon Duguit, koji je živio na prijelazu iz 19. U 20. St., kritizirao je njemačke pisce zato što su razdvajali javnu vlast od suvereniteta. On želi pokazati kako je suverenitet, kao društvena činjenica i sinonim za državnu vlast, spontano nastalo razlikovanje između slabih i jakih. Smatra da je suverenitet volja koja ima vlastitu prirodu pa je se ne može odrediti nikako nego njom samom. Ističe kako jedini uzrok koji može izazvati djelovanje suverene volje jest uzrok koji potječe iz nje same. Suverena volja ne može nikada biti navedena na djelovanje u tom i tom smislu.⁵ Suverenitet je neograničen i apsolutan, a kao argument tomu navodi, da ako to nije, tj. Da zavisi od neke druge volje koja bi ga ograničavala, prestao bi se ograničavati samim sobom. Ovaj fluidan pojam za njega predstavlja također stalno zapovijedajuću volju, koja je pak nadređena svim ostalim voljama na određenom teritoriju. Duguit pridodaje ovom pojmu tri atributa: suverenitet je jedan, nedjeljiv i neotuđiv.^{6,7}

5 Duguit se u tom pogledu osvrnuo na razmišljanje njemačkih autora, Burgessa i Esmeina: „suverenitetu – on je volja koja je u nadležnosti, njezina nadležnost, tj. Volja, koja sama određuje opseg svoga djelovanja, što može činiti, što mora činiti“. Ili kako kaže Burgess: „izravna, bezgranična sveobuhvatna vlast nad individualnim podanicom ili nad svakim podaničkim udruženjem“. Odnosno Esmein: „taj autoritet, koji jednostavno ne priznaje ni trunku veće ili suprotne moći, u odnosima kojima upravlja, naziva se suverenitet“ (sve prema Duguit 1991, 551-560).

6 Suverenitet je jedan, što znači da na danom teritoriju ne može postojati više nego jedan i jedinstveni suverenitet i da jedan isti čovjek ne može biti podvrgnut nego jednom i jedinstvenom suverenitetu – no već je i sam Duguit uvidio da tu leži jedan problem, a to je problem s federacijom SAD-a, jer je stanovnik podvrgnut federativnoj i lokalnoj vlasti. Iz toga proizlazi da je teorijom suvereniteta nemoguće objasniti federativni sistem. Također sličan bi problem imao i danas kad bi pokušao objasniti EU; nadalje „suverenitet je nedjeljiv – ne može biti podijeljen na različita tijela. Volja jest ili nije, ona ne može biti djelomična; neotuđivost – da ga biće koje je nosilac suvereniteta, ne može predati drugome. Ako bi netko otuđio svoj suverenitet, on bi samim time prestao postojati; ako bi imao volju i u trenutku kad bi je ustupio, suverenitet bi nestao. Čovjek ne može otuđiti svoju volju, on uvijek ostaje okružen voljom koja određuje bistvo njegova bića. Otudjenje svoje volje bi bilo istinsko samoubojstvo i njegova bi volja nestala u istom trenutku u kojem bi je htio otuđiti“, (*ibid.*).

7 Kao najveće oponente ideje suvereniteta vidi Krbek, Duguita u Francuskoj, koji je pojam suvereniteta smatrao fikcijom, a sve u sklopu potrebe da se dotadašnja država preobrazu u jedan novi sustav javnih službi, utemeljenih na načelu solidarnosti (Lozina 2006, 25).

Danas se suverenitet pripisuje narodu te se on očituje u pravu naroda na samoodređenja.⁸ Ta narodna suverenost označava neporecivu mogućnost svakog naroda da sam posrednim ili neposrednim putem svojih posrednika odluči i uspostavi svoju političku osobnost u državi.⁹⁹Elementarne karakteristike načela samoodređenja su sljedeće: volja naroda da uspostavi samosvojnu državu na povijesnom prostoru gdje živi; potreba i volja naroda da uspostavi legitimnu političku vlast u svojoj državi koja bi onda bila jamstvo ljudskih prava i sloboda; uspostava primjerenoga pravnog poretka; uspostava primjerenoga gospodarskog poretka; potreba i volja da samostalno raspolože prirodnim i stvorenim dobrima na svom državnom prostoru; potreba samostalnog udruživanja i razdruživanja.¹⁰⁰Danas se na narodnu suverenost gleda uglavnom kao na dvojak pojam koji se sastoji od unutrašnje i vanjske suverenosti. Dok se na unutrašnju gleda kao na najvišu vlast u državi, na vanjsku se gleda na način da država ima status jednakosti i ravnopravnosti s drugim državama u međunarodnim odnosima (Šimonović 2005, 15). Na toj se fikciji među državama temelji i cijeli normativni sadržaj klasičnoga međunarodnog prava (Posavec 2004).

Smatramo da se danas poistovjećuju ova dva pojma, jednakost i ravnopravnost. Države nisu međusobno jednake nego ravnopravne.¹⁰¹ To bi značilo da suverenitet država zabranjuje miješanje drugih država i međunarodnih institucija u unutarnju politiku države. No, je li tako? Danas imamo sve veći broj međunarodnih institucija i unija te dolazi do globalnoga strukturalnog pomaka poretka prema svjetskoj zajednici, koja je sastavljena od brojnih međunarodnih organizacija. Na globalnom je planu izražena fundamentalna briga za prava pojedinaca i naroda s kolektivnim prioritetima: očuvanje mira, zaštita okoliša i prirodno-kulturne baštine, borba protiv terorizma. Nerijetko se događa da neke političke odluke pojedine države utječu na širu svjetsku scenu, a takve se odluke donose svakodnevno u bilo kojem kutku svijeta. Zbog takvog stanja koncept suverenosti se mijenja i danas ne možemo razmatrati ovaj pojam kroz vizuru prijašnjih mislilaca.

Suverenitet se ograničava zbog dvaju paralelnih procesa: događa se proširenje nadležnosti međunarodnih organizacija i udruženja te se razvi-

8 v. Petrović Piroćanac 2004.

9 Pravo naroda na samoodređenje spominje se u Povelji ujedinjenih naroda u čl. 1. (2) i čl. 55 (1)

10 Predavanje profesora Stjepana Arnuša; dakako teško je odrediti jednu taksativnu listu, ali ove su odrednice među važnijima.

11 Npr. da su države jednake onda bi sve članice UN-a mogle biti stalne članice Vijeća sigurnosti, a ne samo određene.

jaju međunarodno zajamčena prava pojedinaca.¹² Kofi Annan nazvao je to suverenošću pojedinca (Šimonović 2005, 35). Pojedinaci diljem svijeta teže tomu da se suverena prava globalno zaštite putem međunarodnih mehanizama. Svjedočili smo brojnim primjerima kad država nije bila u stanju zaštititi svoje građane pa je onda konkretne korake poduzela međunarodna zajednica.¹³ Primjerice, intervencija NATO snaga u Libiji ili Kosovu. Je li to povreda suverenosti jedne zemlje, koju jamči i sama Povelja UN-a ili pak to možemo tumačiti kao zaštitu pojedinaca? Budući da sama povelja propisuje nemiješanja u unutarnje poslove država koji su u njihovoj strogoj sferi, mogli bismo to prosuditi kao čistu i tešku povredu suvereniteta.¹⁴ Prema istoj toj povelji, Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima, Konvenciji o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida i brojnim ostalim, međunarodno priznatim, dokumentima akcija u Libiji je bila čista zaštita građana i mira u svijetu. No, zašto međunarodna zajednica ne reagira na pokolje diljem afričkog kontinenta? Izgleda da će u svakoj intervenciji svjetske zajednice najvažniju ulogu imati politički moment te će on biti taj okidač koji će državnu suverenost poštovati ili kršiti.

Vidimo kako državna suverenost više nije apsolutna (ibid., 37). Apsolutno su suverene samo one države koje nisu preuzele međunarodne obveze.¹⁵ No shvatljivo je da danas takve države ne postoje. Shvaćanja poput onih da je suverenitet nedjeljiv, neprenosiv, jedinstven, neograničen i apsolutan ili pak ona razmišljanja da međunarodno pravo ne postoji jer su države suverene, ne mogu opstati u svijetu zahvaćenom globalizacijom.¹⁶ Zamislimo suverenitet kao jednu kuglu koja se može secirati na beskonačni broj fragmenata. Svaki fragment uvećava ili smanjuje masu kugle. Kad bi kugla bila potpuna, onda bismo mogli govoriti o jednoj apsolutno suverenoj državi. No takav bi entitet mogao postojati samo ako ne ovisi ni o komu i ni o čemu. Jer čim nešto postoji, a da bi taj entitet ovisio o tome, on bi automatski gubio dio suverenosti (ili prema starijim teorijama gubi cijelu suverenost budući da je ona nedjeljiva – Hobbes).¹⁷ Oduvijek je suverenitet bio raščlanjen, svaka država i pojedinac imali su dio suvereniteta,

12 Možemo vidjeti npr. da je EU od svoga osnivanja do danas proširila svoje ovlasti i funkcije višestruko, a također vidimo kako su je od kraja drugog svjetskog rata sve više brine za temeljna ljudska prava i da se u svrhu toga potpisuju brojne konvencije i deklaracije.

13 Primjerice, intervencija Zapada u Libiji 2011.

14 Povelja Ujedinjenih Naroda – čl. 2 st. 1 i st. 7.

15 Andrassy: „Apsolutno su suverene samo one države koje nisu preuzele međunarodne obveze. Suverenost je određena, dakle i ograničena pravnim propisima“ (1971, 10).

16 *Ibid.*, 74.

17 Kao primjer možemo uzeti dvije države i, primjerice, jedna ovisi o žitu iz druge. Da bi došlo do razmjene, mora se sklopiti ugovor, a čim se sklapa određeni pravni akt, on ograničava slobodu.

samo se tijekom povijesti mijenjao omjer koji pripada pojedinom subjektu. Danas postoji više subjekata koji raspolažu i dijele suverenitet. Svaka država ne može posjedovati jednaku količinu suvereniteta jer nije svaka jednako podložna međunarodnim institucijama¹⁸ niti je svaka država dodijelila određena suverena prava pojedincima (npr. S. Koreja) te, na koncu, države različito ovise jedna o drugoj. Države svakim međunarodnim ugovorom otkidaju od svoga suvereniteta i „daju“ taj dio drugoj državi, zajednici ili pojedincu, znači pravnim propisom ograničava se suverenitet (Andrassy 1971, 10; Šimonović 2005, 41). Danas je država svoj suverenitet raspodijelila u fragmente koji pripadaju UN-u, MMF-u, WB-u, EU-u... No kao što je rečeno, kad ta udruženja propadnu, dijelovi će se vratiti državama. Ono što konstantno raste kroz povijest (i država rijetko kad uzima, jer se boji pobune naroda – dokaz da je državna vlast delegirana od naroda) jest suverenost (prava) pojedinaca/naroda, izražena kroz mnogobrojna prava i obveze institucija i država prema njima.

18 Slučaj – država Malavi prodala je zalihe hrane pod pritiskom MMF-a i međunarodnih donatora (*The Guardian*, rujna 2002, „Food and trade“, 36.).

Tablica br. 1

TIPOVI SUVERENOSTI		
Suverenost po Bodinu	Suverenost po Hobbesu	Suverenost po Rousseauu
<ul style="list-style-type: none"> • vrhovna i trajna vlast republike • nerazdvojive oznake suverenosti: <ol style="list-style-type: none"> 1. vlast donošenja zakona, tj. zapovijedanja svima 2. mogućnost objave rata ili vođenje pregovora o miru 3. mogućnost postavljanja glavnih dužnosnika 4. najviša nadležnost 5. mogućnosti da se promiluje osuđenik, tj. da se promijeni nešto u presudi sudova 	<ul style="list-style-type: none"> • državni suverenitet jedinstven je i nedjeljiv • suverena vlast uspostavlja se društvenim ugovorom ili silom, tj. osvajanjem • osnova suverene vlasti je strah • 12 postavki suverenosti: <ol style="list-style-type: none"> 1. društvenim ugovorom odbacuju se svi prethodni sporazumi 2. vladar ne može izgubiti, odbaciti ili podijeliti svoju vlast 3. ukoliko se većina složi o prijenosu prirodnih prava na suverenog vladara i ostali se moraju složiti 4. vladarev čin ne može biti nepravdan 5. vladar ne može biti kažnjen od podanika 6. vladar ima apsolutnu moć 7. vladar ima vlast propisivanja pravnih akata 8. vladar ima pravosuđe u svojim rukama 9. vladar ima pravo odlučivati o ratu i miru 10. vladar bira sve službenike 11. vladar ima pravo kažnjavanja i nagrađivanja 12. vladar ima pravo dodjeljivati počasne titule 	<ul style="list-style-type: none"> • suverenost pripada narodu • suverenost je trajna, najviša i originalna vlast • suverenost se manifestira pomoću opće volje građana • četiri elementarne karakteristike suvereniteta: <ol style="list-style-type: none"> 1. neotuđivost 2. nedjeljivost 3. nepredstavljivost 4. nepogrešivost • suverenitet je sinonim za državnu vlast • suverenitet ima tri atributa: <ol style="list-style-type: none"> 1. suverenitet je jedan, 2. suverenitet je nedjeljiv 3. suverenitet je neotuđiv

IZAZOVI U POLITOLOŠKOM POIMANJU SUVERENOSTI I
PREDVIĐANJA O NJEZINU NESTANKU

Razumijevanje suverenosti unutar političke teorije nije jednoznačno, ponajprije zbog novonastalog stanja u međunarodnoj areni koje utječe i na unutarnje politike pojedinih država. Brojni politički teoretičari te teoretičari međunarodnih odnosa predviđaju „preuranjenu smrt“ suverenosti. Rođenje suverenosti de facto započinje vestfalskim modelom međunarodnih odnosa, sustavom koji zapravo ima malo veze s Vestfalskim mirom, a više je, kako tvrde neki teoretičari, produkt nacionalizma i realpolitike 19. I ranoga 20. Stoljeća (Stirk 2005, 153). U toj su verziji suverenosti, koja se još naziva i „snažnom suverenosti“, akteri u međunarodnim odnosima države koje zahtijevaju apsolutnu suverenost. U tom sustavu postoji kongruencija između države i društva, države su centralizirane i nedostaje im „unutarnja politička diferencijacija“, međunarodna zajednica je uglavnom isključena, a odnosi među državama, uključujući i međunarodno pravo (ako ono uopće postoji), modelirani su na analogiji s privatnim ugovorima i zakonima o vlasništvu (ibid., 153). Nasuprot snažnoj suverenosti Stirk postavlja „slabu suverenost“, odnosno suverenost u kojoj su države još uvijek glavni akteri u međunarodnim odnosima, ali nisu nužno i jedini. Kongruencije između države i društva nema, međunarodna zajednica, konstituirana zajedničkim interesima i uzajamnim priznavanjem utemeljenim u pravu, iznimno je snažna, dok je analogija s privatnim ugovornim pravom odbačena. Države nisu nužno centralizirane, nego postoji i mnoštvo federacija. Takav „slabiji“ model, još je uvijek prepoznatljivo vestfalski, jer su države još uvijek ključni akteri u međunarodnoj areni, suverenost je još uvijek važan koncept, dok je rat jedna od značajki tog sustava, a prema intervenciji u druge države se odnosi s oprezom, iako je ona katkad nužna (ibid., 153-4). Do „slabljenja“ vestfalskog modela došlo je u drugoj polovini 20. St. Raspadom SSSR-a, a time i bipolarnih odnosa SSSR-a i SAD-a što su dominirali drugom polovinom 20. St.

Uz aktivnosti država sve očitije su i aktivnosti cijelog mnoštva novih aktera u međunarodnoj areni. Iako su ti akteri postojali već neko vrijeme, bili su zasjenjeni dominantnim hladnoratovskim bipolarnim odnosima. Uzroci promjena na globalnoj pozornici višestruki su i međusobno povezani: 1. Dolazi do znatnog povećanja broja globalnih aktera koji nisu države; 2. Informacijska revolucija je promijenila „igralište“, barem što se tiče načina prikupljanja informacija; 3. Diplomacija¹⁹ sada uključuje puno

19 Ovdje pod diplomacijom razumijemo širi koncept diplomacije. U SAD-u se pojam diplomacije najčešće koristi kao sinonim za vanjsku politiku ili općenito međunarodne odnose. Memoari Jamesa Bakera *The Politics of Diplomacy* i *Diplomacija* Henryja Kissingera klasični

veći broj sudionika koji nisu samo diplomatski stručnjaci, nego su i stručnjaci na cijelom nizu drugih polja, zbog čega nisu zaposlenici ministarstava vanjskih poslova; 4. Nije više moguće racionalno odrediti koji su to pojedinačni nacionalni interesi pa je time otežana njihova realizacija; 5. Dolazi do znatnog porasta važnosti gospodarske diplomacije, osobito u području upravljanja investicijama i pružanja pomoći za razvoj; 6. Proliferacijom novih država nastala je ideja da bi reprezentacija među državama trebala biti univerzalna (Langhorne 2005, 331). To su sve uzroci koji su doveli do slabljenja vestfalskog sustava međunarodnih odnosa i suverenosti, no taj sustav je, zajedno sa suverenosti, daleko od smrti koju mnogi proriču i spreman je uzvratiti udarac.

Jedna od značajki suverenosti stoljećima je podrazumijevala isključivanje intervencije i vanjskog autoriteta. Drugim riječima, međunarodni sustav je sustav suverenih država, odnosno anarhije bez vrhovnog autoriteta. No, u realnosti međunarodnih odnosa možemo primijetiti da su intervencije konstanta. Najrecentniji primjeri su intervencija SAD-a u Iraku, ili NATO-ve intervencije na Kosovu, u Afganistanu i Libiji. U posljednja dva desetljeća pojavila se ideja da su države odgovorne za zaštitu vlastitog naroda pred tim istim narodom, ali i međunarodnom zajednicom. Ako se država dopušta teška kršenja ljudskih prava na svojem teritoriju, ta se odgovornost prenosi na međunarodnu zajednicu (responsibility to protect – R2P). Takvu je definiciju suverenosti kao odgovornosti dala Međunarodna komisija za intervenciju i suverenost države (International Commission on Intervention and State Sovereignty – ICISS) 2001. Godine, a jednoglasnu je potporu dobila 2005. Na UN-ovu World Summitu (Glanville2011: 233). Glanville navodi da to nije posve nov fenomen, ponajprije zato što narodna suverenost, koja zahvaljuje svoje rođenje Američkoj i Francuskoj revoluciji, sadržava dvije međusobno suprotstavljene ideje: prva je pravo naroda na samoupravu te sloboda od intervencije izvana; a druga su individualna prava na život i slobodu od tiranije i despotizma. Vrlo brzo je politička realnost dovela do toga da je onaj prvi element zasjenio drugi, iako se potonja ideja često koristila kao alibi za kolonijalizam (ibid., 235). U obzir treba uzeti upozorenje koje daje Brown (2002; citirano u Schwarz, 2004: 86) kako je analitički gotovo nemoguće razlikovati između „humanitarne intervencije“, koju razumijemo kao posve altruističnu, i „obične intervencije“, koju razumijemo kao intervenciju radi stjecanja koristi. Malmvig (2001, 255) upozorava, ako suverenost neke države ne smatramo dijelom „normalnog poretka“ u međunarodnim

su primjer te šire koncepcije. U užem smislu diplomacija je praksa profesionalne diplomacije. Primjer za to je djelo *Diplomacija* Harolda Nicolsona (Sharp 1999, 37).

odnosima, a na (humanitarnu) se intervenciju ne gleda kao na problematičnu povrjedu suverenosti, tada ne bi postojala potreba međunarodne zajednice da legitimira takav čin. Ako se države ne smatraju suverenima, tada ne bi postojala potreba za opravdavanjem intervencija. Malmvig upozorava na paradoks: međunarodna zajednica legitimiranjem intervencija priznaje suverenost država i reproducira je, no istodobno samim intervencijama povrjeđuje suverenost (ibid., 256).

Što kad se nedržavni akteri „odmetnu“ i ospore Vestfalski sustav? Teoretičari međunarodnih odnosa Löwenheim i Steele (2010) smatraju kako se 11. Rujna dogodilo nešto iznimno važno zbog čega je SAD tako hrlilo prema ratu. Al-Qa'ida, kao nedržavni akter u međunarodnim odnosima, nije ugrozila samo američku suverenost nego i ideju suverenosti kao takve, a samim time i vestfalski sustav. Amerika je kao velika sila morala odgovoriti na taj izazov. Naime, samo suverene države imaju monopol nad fizičkom prisilom, kako unutar vlastitih granica, tako i nad prekograničnim nasiljem. Međunarodni sustav je sustav nacionalnih država i samo one imaju legalno i legitimno pravo koristiti se prekograničnim nasiljem, odnosno ratom. Među velikim silama u tom sustavu postoji ravnoteža, a suverene države samoograničavaju uporabu sile. Suverene države mogu dopustiti sudjelovanje nedržavnih aktera u sukobima, ali nedržavni akteri sami na to nemaju pravo. U međunarodnoj areni postoji međunarodno i ratno pravo i običaji prema kojima ciljevi nikako ne smiju biti civili, što u slučaju terorizma jesu. Kako je al-Qa'idinim kršenjem pravila igre ugrožena dominantna paradigma u međunarodnim odnosima, a time i hegemonija SAD-a unutar sustava međunarodnih odnosa, SAD je morao djelovati, jer bez kazne pravila se ne mogu održati. Al-Qa'ida je transnacionalna teroristička organizacija koja ima neke jedinstvene odlike. Za razliku od PLO-a ili ETA-e, koje žele uspostaviti suverene države i ne negiraju međunarodni poredak, al-Qa'ida osporava legitimnost država-nacija i UN-a (Mendelsohn 2005; citirano u Löwenheim i Steele 2010, 29). To je išlo do te mjere da je al-Qa'ida proglasila rat SAD-u, što je prema međunarodnom pravu nemoguće, jer rat mogu proglasiti samo suverene države. Amerikanci su se sada našli u situaciji da kao velika sila ne mogu odvratiti male nedržavne aktere od napada. Time im je nanoseno poniženje koje se moralo ispraviti. I druge su velike sile smatrale kako je vestfalski sustav narušen, a samim time su se i one same osjetile pogođenima, pa su uz NATO partnere (Amerikanci su se čak pozvali na članak 5.) SAD-u potporu izrazile čak i Rusija i NR Kina. Prilikom napada na Afganistan Rusija je Amerikancima dopustila korištenje ruskim zračnim prostorom, a Kina je odobrila američkom nosaču zrakoplova da pristane u Hong Kongu. Takav je legitimitet izostao prilikom invazije na Irak, jer je ispalo da SAD kao velika sila pokretanjem

rata zbog neposredne ugroze (preemptive war)²⁰ također ugrožava suverenost drugih država, a samim time i vestfalski sustav (Löwenheim i Steele 2010, 34).

Ovisno o tome imaju li države punu ili „okrnjenu“ suverenost, možemo govoriti i o tipu država u međunarodnom poretku. Robert Cooper u svojoj knjizi *Slom država: novi svjetski poredak temelji na međusobnim odnosima tri tipa država i njihovom odnosu prema monopolu nad fizičkom silom, odnosno suverenosti*. Prvu skupinu država naziva predmodernim državama; one nemaju monopol nad fizičkom silom odnosno kontrolu nad svojim teritorijem, dakle neuspjele ili propale države poput Somalije, Afganistana ili Liberije. Drugu skupinu država čine moderne države, poput SAD-a, Kine, Brazila, Indije ili Rusije, koje su istinske suverene, ali koje silu koriste i u odnosima s drugim državama. Treću skupinu država, ili postmoderne države, čine Japan i države članice Europske unije, one su se djelomično odrekle svoje suverenosti te funkcioniraju na principu pregovaranja, poštovanja međunarodnog prava i kooperacije. Iako i postmoderne države pokušavaju ostvariti svoje interese u međusobnim odnosima, one to ponajprije rade pregovorima te izbjegavaju uporabu sile (Cooper 2009).

Pojam neuspjele ili propale države (*failed states*) nastao je u post-hladnoratovskoj eri kako bi se objasnio fenomen država sklonih oružanim sukobima, dubokoj političkoj i socijalnoj podijeljenosti te ekonomskom kolapsu u Aziji, Africi, Balkanu, Kavkazu, Latinskoj Americi te Bliskom istoku (Nuruzzaman 2009, 272). No kod neuspjelih država nije riječ samo o nedostatku suverenosti, tj. Monopola nad fizičkom prisilom ili kontrole nad određenim teritorijem, ili preciznije kad država ne omogućava minimalnu razinu sigurnosti za građane od različitih organiziranih naoružanih skupina, nego i o nemogućnosti država da pružaju minimum javnih dobara i usluga svojoj populaciji. Pod neuspjelim državama također smatramo i države u kojima vlada ima kontrolu nad cjelokupnim državnim teritorijem te koje pružaju minimum javnih usluga i dobara, ali vladi nedostaje legitimitet. Tu je najčešće riječ o različitim autoritarnim režimima koji nemaju potporu većine stanovništva (iako je potporu takvim režimima teško mjeriti) (Call 2011). Dakako, može se dogoditi i da se sva tri elementa „isprepletu“ te je onda država neuspjela na više različitih razina. Takve države također predstavljaju prijetnju kako svojim susjedima, tako i šire cjelokupnoj međunarodnoj zajednici (primjerice poput Afganistana u vrijeme talibanskog režima). Što se pak tiče postmodernih država, ponajprije država članica EU-a, iako su se djelomično odrekle suverenosti te su

20 Pojam *preemptive war* razlikuje se od pojma *preventive war* po tome što prvi označava odgovor na jasnu i neposrednu opasnost (*clear and present danger*) dok potonji označava odgovor na moguću prijetnju (*possible threat*) (v. Chomsky 2006, 9).

odbacile silu u međusobnim odnosima, treba naglasiti da je tu još uvijek riječ o državama koje su i zadržale dobar dio suverenosti. Kao što teoretičar međunarodnih odnosa Petar Popović spominje, eurozonu (ali i EU op.a.) Još uvijek čine države kao osnovne jedinice sustava. Prema njegovu mišljenju, iako su vlade na prvi pogled nemoćne našavši se pred pritiskom kako financijskih centara moći, tako i kritikom vlastite javnosti koja najviše osjeća i nosi teret trenutačne financijske krize, konačne odluke i usmjeravanje procesa u željenom smjeru (bilo ispravnom ili neispravnom) i ubuduće će određivati pojedinačne države (Popović 2012, 198), što je primjerice Njemačka itekako do sada pokazala.

Svi ovi fenomeni, od globalizacije i politika integracija, do međunarodnog terorizma i humanitarnih intervencija, doveli su do toga da se suverenost počinje smatrati odumirućim fenomenom (iako smo u prethodnom djelu teksta pokazali da to i nije tako). Međunarodna se arena vremenom mijenja, a kako neki međunarodni akteri slabe, tako drugi na temelju nekih komparativnih prednosti (resursi, vojna moć, ekonomska moć, itd.) Jačaju. Autori ovog članka smatraju da se zbog toga treba uvesti novi, fleksibilniji pojam suverenosti, tzv. Putujuća suverenost. Suverenost je od svojeg nastanka bila stalno osporavana, a nastala je kao povijesna nužnost. U početku vjerski poglavari nisu bili baš najsretniji idejom nemiješanja u poslove država, no s obzirom na razornost Tridesetogodišnjeg rata, od te se prakse moralo odustati. Ne smijemo suverenost smatrati samo pravom države, nego i nizom odgovornosti koje država ima da zaštiti vlastiti narod. Pa je tako i Hobbes naglašavao važnost samoograničavanja suverena u odnosu prema svojem narodu, dok je Grotius smatrao kako je opravdano da drugi vladar intervenira i smjeni tiranina koji ugnjetava vlastiti narod. Slično je i danas s humanitarnim intervencijama u ime obrane ljudskih prava i prava manjina. Ne samo to, države Zapadne Europe su se od nastanka Vestfalskog sustava smatrale „obitelji civiliziranih nacija“, a kako su svi izvan te obitelji necivilizirani barbari, za intervencije su u neeuropskom svijetu, poglavito islamskom, ruke odriježene. Nešto što sebi i danas velike „civilizirane sile“ bez oklijevanja dopuštaju. Tijekom povijesti suverenih država također su postojale i države koje nisu imale suverenost. To su bile kolonije i različiti protektorati. Ako k tome usporedimo feudalni sustav u kojemu nema središnje kontrole nad državnim teritorijem i monopola nad fizičkom silom s današnjim neuspješnim državama, možemo uočiti da nedostatak suverenosti i nije najnovija pojava u svijetu. Američkim ratom u Afganistanu i likvidacijom Osame bin Ladena al-Qa'ida je obezglavljena i prestala je predstavljati takvu opasnost kakvu je predstavljala prije deset godina, dok je SAD još uvijek prva sila svijeta.

Ekonomске su promjene u svijetu čak i prije sto do dvjesto godina znale utjecati na države na drugom kraju svijeta, iako nije bilo globalizacije. No

bilo je velikih kolonijalnih carstava u kojima su i matične države i njihove kolonije bile međusobno ekonomski isprepletene i ovisne. Kako je Orwell napisao da postoje oni „jednaki i oni jednakiji“, tako postoje i države koje imaju više suverenosti i one koje je imaju manje ili je uopće nemaju (Zgurić 2011). Call (2011, 304) također navodi kako danas samo bogate, velike, ili države s oružjem za masovno uništenje mogu očekivati im nitko neće intervenirati u unutarnje politike. Istinski suverene države su one koje imaju iznimnu vojnu i ekonomsku snagu. Problem je samo što je ta kategorija „prijelazna“ pa onda suverenost „putuje“ s onih država koje slabe na one koje jačaju. Pa su tako nekadašnje kolonijalne sile djelomično izgubile svoju punu suverenost, dok je njihove bivše kolonije poput Indije i Brazila stječu. Isto tako ako pogledamo tri od pet stalnih članica Vijeća sigurnosti UN-a – SAD, Rusiju i Kinu – uočit ćemo da su te države istinski suverene. SAD i Rusija tako bez ikakvih problema vojno interveniraju u države poput Iraka ili Gruzije, a da im se nitko ne može suprotstaviti. Sve tri države jednako tako ozbiljno krše i ograničavaju ljudska prava, kako na svojem teritoriju tako i po svijetu, bez ikakvih vidljivih posljedica. Postoje brojni primjeri koji o tome svjedoče. SAD je Patriot Actom ograničio građanska prava svojim građanima u ime nacionalne sigurnosti, a da ne spominjemo prava građana drugih država zatočenih u Guantanamo Bayu. Rusija i Kina su pak sklone proganjanju političkih disidenata, da ne spominjemo ruske „izlete“ u Čečeniji i kineski odnos prema Tibetu. Iz svega se ovoga može jasno vidjeti da suverenost još uvijek postoji, samo su se promijenile države koje istinski posjeduju suverenost (Zgurić 2011).

Tablica br. 2

TIPOVI SUVERENOSTI			
Narodna suverenost	Suverenost pojedinca	„Snažna suverenost“	„Slaba suverenost“
<ul style="list-style-type: none"> • pravo naroda na samoodređenje te sloboda od intervencije izvana • sastoji od unutrašnje (najviša vlast u državi) i vanjske suverenosti (status jednakosti i ravnopravnosti s drugim državama) • elementarne karakteristike načela samoodređenja: 1. volja naroda da uspostavi samosvojnu državu na povijesnom prostoru gdje živi 2. volja naroda da uspostavi legitiman političku vlast u svojoj državi koja bi onda bila jamstvo ljudskih prava i sloboda 3. uspostava primjerenog pravnog poretka 4. uspostava primjerenog gospodarskog poretka 5. volja naroda da samostalno raspolože prirodnim i stvorenim dobrima na svom državnom prostoru 6. potreba samostalnog udruživanja i razdruživanja 	<ul style="list-style-type: none"> • suverenitet se ograničava zbog dva paralelna procesa: <ol style="list-style-type: none"> 1. proširenja nadležnosti međunarodnih organizacija i udruženja 2. razvoja međunarodno zajamčenih prava pojedinaca (individualna prava na život i slobodu od tiranije i despotizma) • pojedinci diljem svijeta teže da se suverena prava globalno zaštite putem međunarodnih mehanizama 	<ul style="list-style-type: none"> • akteri u međunarodnim odnosima su države koje zahtijevaju apsolutnu suverenost • kongruencija između države i društva • države su centralizirane i nedostaje im „unutarnja politička diferencijacija“ • međunarodna zajednica odnosi između državama, uključujući i međunarodno pravo, modelirani su na analogiji s privatnim ugovorima i zakonima o vlasništvu 	<p style="text-align: center;">Suverenost kao odgovornost</p> <ul style="list-style-type: none"> • države su još uvijek glavni akteri u međunarodnim odnosima, ali nisu i jedini kongruencije između države i društva nema • međunarodna zajednica iznimno je snažna • analogija s privatnim ugovorim pravom je odbačena • države nisu nužno centralizirane, postoji i mnoštvo federacija <p style="text-align: center;">Suverenost kao odgovornost</p> <ul style="list-style-type: none"> • države su odgovorne za zaštitu vlastitog naroda, a ako to ne čine, ta se odgovornost prenosi na međunarodnu zajednicu (responsibility to protect – R2P)

BUDUĆNOST MALDIVA: SUVERENITET
NA KONCESIJU

Maldivi su otočje u Indijskom oceanu, koje se sastoji od 26 atola, koji čine 1 190 otoka, od toga 198 naseljenih, na teritoriju od 298 četvornih kilometara kopna. U Republici Maldivi prema procjeni CIA-e iz 2012. Živi 328 536 stanovnika. Po tome se Maldivi nalaze među zadnjih državaima po broju stanovnika i teritoriju, ali ujedno su među prvim zemljama na svijetu po gustoći naseljenosti. Samo je 28 otoka veće od jednoga četvornog kilometra, trećina otoka ima manje od 500 stanovnika, a 70 posto otoka ima manje od tisuću stanovnika. I po broju stanovnika i po teritoriju najmanja su država Azije, a na Maldivima je i najniži vrh na svijetu, odnosno uzvišina od 2,4 metara nad morskom površinom.

Maldivi (Dhivehi na maldivskom) postali su omiljeno turističko odredište, poznati kao biser Indijskog oceana. Upravo je turizam najpoznatija odrednica Maldiva u međunarodnom prostoru, a vrlo malo je realnoga politološkog i društvenoznanstvenog proučavanja ove države. Iznimka je samo međunarodna koalicija država Južne Azije SAARC. Riječ je o Južnoazijskom udruženju za regionalnu suradnju koju trenutačno kao članice čine Afganistan, Bangladeš, Butan, Indija, Maldivi, Nepal, Pakistan i Šri Lanka, a želju za učlanjenjem izrazio je i Mianmar. Udruženje počiva na načelima Povelje UN-a i Pokreta nesvrstanih, uza sve oblike međusobnog poštovanja, te na idejama mira, slobode, socijalne pravde i ekonomskog blagostanja u području Južne Azije. No, unatoč prednostima zajedničkog pokušaja ostvarenja političkih i ekonomskih interesa, južnoazijska je scena iznimno podijeljena regija; međunarodni odnosi u regiji, od nastanka nezavisnih država, bili su obilježeni sumnjama, neprijateljstvima, a katkad i otvorenim sukobima (Suryanarayan 2002, 263). Indija, kao najveća i najmnogoljudnija sila u regiji, ima potrebu stvaranja svrhovite regionalne politike koja se sastoji, kako navodi Suryanarayan, od čvrstog stava prema Pakistanu, sve dok politička elita u Islamabadu ne shvati beznačajnost prekograničnog terorizma (pritom se, dakako, misli na status Kašmira); jačanja i konsolidiranja bilateralnih odnosa s drugim državama, osobito s Nepalom, Butanom, Bangladešom, Šri Lankom i Maldivima; ali i stvaranjem subregionalnih organizacija poput suradnje između Šri Lanke, Maldiva i južne Indije. U Indiji se često smatra da je SAARC samo paravan za indijske susjede kako bi stvarali urotu protiv Indije (Gonsalves 2007, 205). Time regionalni i ekonomski projekti SAARC-a nisu bili praćeni i stvaranjem te učvršćivanjem političke volje.

Kako je indijska ekonomija uznapredovala, ovdje se ipak otvaraju mogućnosti za indijske susjede: kao pozitivan primjer pojavljuju se upravo Butan i Maldivi. Oni nikad nisu u Indiji vidjeli prijetnju i prosperirali su

od ekonomske suradnje, pa sada imaju najviši doprinos po stanovniku u Južnoj Aziji (ibid., 206).

Geografske osobitosti Maldiva ističu dvije glavne poteškoće: prisutnost vrlo raspršene kopnene mase iznimno male veličine, što uzrokuje vrlo raspršeno stanovništvo, te apsolutni nedostatak visine otoka. Prosječna visina države je jedan i pol metar nad morskom površinom, što se pokazalo pogubnim u nedavnom tsunamiju. Tsunami je pogodio otočnu državu 26. Prosinca 2004., i zabilježen je kao najgora prirodna katastrofa zemlje. Poginulih je bilo 82, 26 se vode kao nestali, više od tisuću njih je ranjeno, a iz svojih je domova izbjeglo više od 29 tisuća ljudi. Samo devet otoka nije bilo pogođeno morskim valom, a posve je evakuirano stanovništvo s trinaest otoka. Zajednički izvještaj Vlade Maldiva, Svjetske banke, Azijske banke za razvoj i UN-a procijenio je štetu na 62 posto BDP-a zemlje, a katastrofa je pogodila otočje tjedan dana nakon što je UN proglasio da se Maldivi više ne nalaze na popisu zemalja najnerazvijenijih na svijetu. Šteta je iznosila 470 milijuna dolara, a uključuje turističke objekte, kuće, škole, bolnice i domove zdravlja, brodove, transportnu i komunikacijsku opremu, vodu i sanitarije te električnu infrastrukturu. Velika je šteta nanesena poljoprivrednim usjevima i zemljištima. Ekonomski su najviše patili turistički sektor te stanovanje, što je nanijelo i dugoročni gubitak rasta BDP-a, zaposlenosti i vladinih prihoda. Ipak, iz različitih izvora, država je popravila svoju gospodarsku stabilnost.

Hipotetički vrlo moguće potonuće Maldiva donosi sa sobom evakuaciju cijelog stanovništva. Preseljenje stanovništva u Indiju čini se logičnim nastavkom života Maldivaca, jer je riječ o zemlji koja je najbliža Maldivima, s kojom ima dobre međusobne odnose. Indija je već imala sličnih situacija kad su Tibetanci, Nepalci i Butanci dolazili i počeli živjeti na indijskom teritoriju. No, ovdje je riječ o preseljenju nacije, međunarodno priznate nacionalne države, koja posjeduje suverenitet, koja je u sustavu UN-a jaka kao i svaka druga država na svijetu, poput Indije. Mogućnost koju mi propitujemo jest davanje Maldivcima pravo na suverenitet na koncesiju; od političke suverenosti do kulturne suverenosti u 99 godina, tijekom kojih bi Maldivci uživali sva prava međunarodnog subjekta, kao što je to npr. Malteški red, pa do vrlo velikih prava nacionalne manjine. U svom radu Suverenitet: organizirana hipokrizija Stephan Krasner (1999) podsjeća da akteri, odnosno vladari, a ne međunarodni sustav stvara odluke o politikama. Ti vladari žele ostati na vlasti i promicati sigurnost, blagostanje i vrijednosti svojih podanika. Krasner napominje kako teritorijalnost ili državna autonomija nemaju preveliko značenje za suverenost. Čitatelje podsjeća da je Suvereni vojni hospitalerski red sv. Ivana od Jeruzalema, Rodosa i Malte, poznatiji kao Malteški red, prepoznat kao suvereno tijelo i kao takvo priznato od strane 60 zemalja u svijetu iako nema teritorij.

I Srbija je pod Obrenovićima uživala veliku autonomiju koja je uključivala podizanje vlastite vojske i potpisivanje ugovora s drugim entitetima na Balkanu, iako je formalno bila dijelom Osmanskog carstva. Ovi nam primjeri pokazuju da takva situacija s Maldivcima ne bi bio presedan ni u povijesti ni u sadašnjosti.

No, iako je kulturološki slična svojim susjedima, islamska Republika Maldivi oštro se suprotstavlja multivjerskoj i sekularnoj Indiji i budističkog Šri Lanki. Dapače, maldivski ustav, kao izraz suverene volje naroda, ističe dijelove koji su nekompatibilni s indijskim ili šrilankanskim ustavima. Ustav Indije, koji se sadržava više od 440 stranica, daje slobodu svima da izražavaju, prakticiraju i propagiraju svoju vjeru, sve dok je to u skladu s javnim redom, moralnošću i zdravljem. Ustavna je odredba da državu ne priječi ništa da stvara zakon koji regulira ili ograničava bilo koju ekonomsku, financijsku, političku ili drugu sekularnu aktivnost, a koja može utjecati na vjersku praksu. Svakoj se religijskoj denominaciji daje pravo da osniva i održava institucije za vjerske i karitativne ciljeve, da upravlja pitanjima svoje religije, da posjeduje pokretne i nekretnine i da njome upravlja u skladu sa zakonom. No, nijedna obrazovna institucija koja se posve zasniva na državnim fondovima ne može imati vjeronauk. Demokratska socijalistička republika Šri Lanka, unatoč svom imenu, daje posebno mjesto budizmu u svom ustavu. Čl. 9 ustava daje primarno mjesto budizmu pa je dužnost države da štiti i promiče školu Buddha Sasana. No, svatko ima pravo na vjeroispovijest, kao i na prelazak na drugu vjeru, te se zabranjuje diskriminacija na osnovi druge vjere. Maldivi imaju pomalo drukčiji stav. Prema službenoj legendi Rannamaari, Maldivi su prešli na islam krajem 12. Stoljeća zalaganjem Abu al-Barakat al-Barbarija čiji je grob danas jedno od službenih maldivskih svetišta (Ahmad 2001, 294). Tijekom dugog razdoblja neovisnosti, maldivski su sultani svoju legitimnost crpili iz jedinstva države i islama, poštujući fiqh i šerijat. Oni su morali pronaći način kako vladati svijetom dok istodobno slijede religiju (ibid., 299). Nakon razdoblja formalne portugalske i britanske vlasti, sultan Ibrahim Nasir Rannabandeyri Kilefagan 1965. Je uspio povratiti punu neovisnost, ali je 15. Ožujka 1968. Proveden nacionalni referendum koji je s 81 posto glasova ukinuo 853 godine star sultanat. Sam je sultan postao predsjednikom republike s 97,16 posto glasova, a 11. Studenog 1968. Stupio je na snagu novi ustav. Koji je bio izmijenjen 2008. Prema čl. 2 Ustava, Maldivi su suverena, nezavisna, demokratska republika temeljena na načelima islama i unitarna država. Čl. 4 svu vlast pronalazi u narodu i proistječe iz naroda. Kao pripadnike maldivske nacije čl. 9 nabraja stanovnike Maldiva koji se takvima shvaćaju u vrijeme nastanka Ustava, djeca Maldivaca te stranci koji su u skladu sa zakonom postali Maldivci. Međutim, nemuslimani ne mogu postati građanima Maldiva. Čl. 10 izražava da postoji

državna religija, islam, da je on izvorište svih zakona Maldiva, te da niti jedan zakon koji nije u skladu s islamom ne može opstati kao maldivski zakon. Čl. 16 obznanjuje da se poštuju sva ljudska prava koja su u skladu s islamskim načelima, a postoji i cijela procedura kako se kršenje ljudskih prava može nazvati tim imenom. Inkluzivnost je još ekskluzivnija kad je riječ o zastupnicima parlamenta (Narodnog madžlisa) i pripadnicima bilo koje druge grane vlasti; oni prije svega moraju biti muslimani i usto moraju pripadati sunitskoj grani islama. Tijekom davanja prisega, oni prisežu na poštovanje islamske vjere.

Nakon Nasira, 1978. Na predsjedničko je mjesto došao Maumoon Abdul Gayoom, koji je na mjestu predsjednika ostao sljedećih 30 godina. Gayoom je studirao islamske studije na prestižnom Al-Azhar sveučilištu u Kairu, otvorio je najveću džamiju na Maldivima te sudjelovao na različitim vjerskim događanjima (ibid., 300-301). Gayoom, najdugovječniji azijski diktator, preživio je nekoliko pokušaja vojnih pučeva tijekom osamdesetih godina, a poražen je na prvim demokratskim izborima 2008. Pobijedio ga je vođa oporbene Maldivske demokratske stranke Mohamed Nasheed. Gayoom je nastavio karijeru i od 2011. Predsjednik je Progresivne stranke Maldiva. Nasheed se ubrzo pokazao nepopularnim vođom koji je, zbog novih globalizacijskih učinaka i prirodnih katastrofa tsunamija, morao vući nesocijalne poteze. Prosvjedi u Maleu krajem 2011. Na ulice su izveli više od 20 tisuća ljudi koji su prosvjedovali u ime zaštite islama i islamskih načela koje Nasheed i njegova vlada nisu mogli štititi. Nasheed je na ulice poslao vojsku i dao uhititi neke oporbene čelnike. Dana 7. Veljače 2012. Nasheed je podnio ostavku na mjesto predsjednika tvrdeći da je to učinio pod pritiskom. Naslijedio ga je njegov potpredsjednik Mohammed Waheed Hassan koji je obećao predsjedničke izbore, ali datum još nije poznat. U međuvremenu, Maldivi su krajem veljače 2012., zbog kršenja ljudskih prava, isključeni iz britanskog Commonwealtha.

Islamska jurisdikcija je moguća na hipotetskom maldivskom prostoru u koncesiji. Sieder (2011, 177) smatra da se država ne doživljava samo kao niz institucija ili politika, nego kao diskursi i imaginariji koji čine konstituciju države, zajedno s posebnim pogledima na pravdu, nasilje i kaznu. U međunarodnom se kontekstu ne mijenja samo suverenost, nego se mijenja i način na koji suverenost proizlazi iz naroda. Na primjeru Gvatemale ovaj autor pokazuje kako je gvatemalska država odlučila primijeniti različite oblike kulturnog pluralizma te prihvatila na pojedinom svojem području tzv. Majansko pravo, koje često proturječi i državnom pravu. Nemogućnost gvatemalskih vlasti da spriječi odmazde i zaštiti život svojih državljana navelo je majanske stanovnike da preuzmu stvari u svoje ruke i uvedu samoupravu na temelju kulturnih razlika, što je na kraju prihvaćeno od gvatemalskih vlasti, čak do te mjere da gvatemalska

policija nema gotovo nikakvih ovlasti na području primjene majanskog zakona.

Kao što postoji gvatemalsko pravo, valja podsjetiti da oblike islamskog prava uživaju i stanovnici indijske države Jammu-i-Kashmir pa tako ni u Indiji ovakav slučaj ne bi predstavljao presedan. Indija može ući u koncept moderne realistične koncepcije suverenosti, koja je djeljiva među različitim entitetima; kao federalna država, Indija alokira pravni i politički autoritet između jurisdikcija zemlje. Tako mnogi narodi koji nemaju državu mogu zadovoljiti svoju želju za samoupravom u političkim okvirima. U Australiji se tako kroz jezik objašnjava suverenost aboridžinskih naroda: kao novi odnos s australskom državom s povećanom samoupravom i autonomijom, iako bez potražnje nove države (Robbins 2010, 259). Australski primjer je, međutim, drukčiji od maldivskog po tome što su nosioci australske suverenosti zapravo došljaci, a aboridžinski narodi, autohtone «nacionalne» manjine, urođenici. Ipak, svaki oblik manjine, zbog demokratskog pravila većina, treba uživati legalni oblik prava. Kymlicka (2003) smatra da u ta prava ulaze teritorijalna autonomija, pravo veta, jamčena predstavljenost u središnjim institucijama, pravo na zemlju i jezik kako bi manjinska zajednica mogla živjeti i raditi u vlastitoj kulturi, onako kako to čine članovi većinske kulture.

Taj slučaj podsjeća pomalo i na kinesku praksu. U Kini je Mao Zedong pratio politiku prema nacionalnim manjinama nalik onoj Staljinovoj (Howland, 2010). U početku je svaka nacionalna manjina imala pravo na osnivanje svoje socijalističke republike, čak i na secesiju, da bi kasnije teritorijalni integritet bio zaštićen ulogom interesa radničke klase koji su bili najviša vrijednost socijalizma. Maova Narodna Republika Kina tako je prihvatila suverenost, ali ne kao volju naroda, nego kao vezanu uz teritorijalnost. U tom postupanju naišao je na problematičnost osobito dviju nacionalnih manjina koje su imale mogućnost autonomije i samouprave, ali ne i samoopredjeljenja: bili su to Tibetanci i Mongoli. Tibet, koji je bio neovisna kraljevina tijekom većeg dijela svoje povijesti u potpunosti je osvojen od Han Kineza pedesetih godina 20. Stoljeća. No službeno je već početkom 20. Stoljeća Tibet bio pod kineskim suverenitetom jer je dalaj-lama 1904. Potpisao ugovor s Britancima po kojemu je Tibet međunarodno pripadao Kini. Tibetanska je vlada ratificirala taj pakt zbog straha od nasilnog zauzimanja zemlje, jer su britanske i kineske trupe tražile trgovačke putove preko Tibeta. No, tek je kineska invazija 1959. Doista i priključila Tibet Kini te odredila da Tibetanci nemaju mogućnost samoodređenja te da se Tibet mora pomiriti sa statusom autonomne regije u NR Kini, sa svojom samoupravom, narodnim skupštinama i revolucionarnim odborima.

Mongoli su imali drukčiju povijest, jer su, uz povlastice, bili integrirani u carsku Kinu dinastije Qing. Godine 1912. Nacionalistička revolu-

cija odvojila je prostor Mongolije i stvorila zasebnu državu koja je doživjela boljševičku revoluciju 1919. (u tadašnjoj Vanjskoj Mongoliji), a Sovjeti su pomogli osnivanju Narodne Republike Mongolije kao tampon-države između Sovjetskog saveza i Kine. Iako je Moskva povremeno priznavala kineski suverenitet nad Mongolijom, ona je zapravo sličila sovjetskom protektoratu. Howland (2010) navodi mišljenja Xiaoyuana Liua i Uradyna Bulaga o tome kako je Mongolija mogla opstati: najprije, mongolski prinčevi koji su osamostalili Mongoliju nisu tražili objedinjavanje zemlje s Unutarnjom Mongolijom koja je ostala u Kini, što zbog nevoljkosti samih Mongola, što zbog velikog broja Han Kineza; potom, Mao i Kineska komunistička partija smatrali su da je Unutarnja Mongolija puno bliža Kini jer je bila pod japanskom upravom; i najzad, kineska nacionalistička vlada nije dominirala Mongolijom, a budući da kineski komunisti nisu sudjelovali u boljševizaciji Mongolije, gledali su na tu regiju kao svog partnera. Kao znak priznanja mongolske revolucije, Mao je Unutarnjoj Mongoliji dao administrativnu autonomiju. Kina je provela nekoliko politika prema nacionalnim manjinama, koje su imale autonomnu samoupravu, a u područjima gdje su neke nacionalne manjine tvorile veliku koncentraciju, iako izvan svog zavičaja, država je na njihov zahtjev stvorila autonomne prefekture ili manje administrativne jedinice, kao što su Tibetanske autonomne prefekture u provincijama Qinghai i Sichuan. Tako je Kina uspijevala među nacionalnim manjinama stvoriti fragmentirana društva, s velikim brojem malobrojnih skupina, slabim institucijama i koalicijama. Istodobno je na čelna mjesta u državi postavljala osobe drugih nacionalnosti, čime se učinkovito potvrdila predstavljenost manjina, kao i briga o njihovom razvoju, te ih tako integrirala u NR Kinu.

ZAKLJUČAK

Realna hipoteza o potonuću Maldiva donosi sa sobom jedinu izglednu posljednicu: stanovništvo će morati biti premješteno. No, nije jasno što će se dogoditi s najvećim pravom tog naroda, s njihovom suverenosti kad se budu odcijepili od teritorijalnog područja. Pitanje suverenosti svakako je iznimno složeno i još uvijek vrlo upitno. Kako država ne proistječe iz prirode, nego je zamišljena tvorevina, tako i suverenost ne može biti temeljena na teritoriju, nego na zamišljenom zajedništvu. Kako sam Sieder govori, državna suverenost se sastoji ponajprije od diskursa i imaginarija, a ne od institucija. Upravo je zato moguće da Maldivci zadrže suverenost i prenesu je na teritorijalno područje druge države, kao što je Indija. Takva suverenost na koncesiju gubila bi suvereno pravo na državu, ali bi zadržala sva druga suverena prava kakva uživaju manjinske zajednice diljem svijeta, a kao što vidimo u slučajevima američkih Indijanaca, Gvatemale i Austr-

lije, i više od uobičajenoga. Ne smijemo zaboraviti ni to da je politološka definicija suverenosti vrlo „kruta“ te da primjerice antropologija konceptualizira suverenost kao monopol, ne samo nad time tko je uključen ili isključen iz političke zajednice, nego i od čega se sastoji red, sigurnost te normalan život, kao i to koje bi se mjere (uključujući i silu ako je nužno) trebale poduzeti kad bi ovi principi bili ugroženi (Sieder 2011, 162). Kako Maldivi tonu, čini se da je preseljenje jedina učinkovita mjera za očuvanje Maldivaca, ali i njihove suverenosti kao prava na red, sigurnost i, najvažnije, prava na normalan život. Kako je pritom zapravo riječ o presedanu, čime ovaj članak ima izrazito normativne osobine, moramo se zapitati u kojem je smislu, barem u političkoj teoriji, moguć normalan život Maldivaca na teritoriju druge države? Iako antropološka teorija govori o državi kao diskursima i imaginariju, kao o „sistemu“ i „idejama“, ne kao stvarnim strukturama, nego kao snažnim metafizičkim efektima zbog kojih nam se čini da takve strukture postoje (Mitchell 1991; citirano u Sieder 2011, 177), što je u jednu ruku točno jer države i jesu društveni konstrukti, pa s te pozicije antropologija kritizira političku znanost koja državu temelji na „krutoj“ definiciji kontrole nad teritorijem, odnosno monopola nad fizičkom prisilom, postavlja se pitanje kako je unutar takve „labave“ definicije države moguć normalan život? Ne treba zaboraviti kako i antropološka definicija suverenosti podrazumijeva red i sigurnost, bez kojih nema normalnog života, bez kojih nema ni suverenosti, nego se države urušavaju i postaju neuspjelima. Kako smo već spomenuli, neuspjele su države one koje nemaju monopol nad fizičkom prisilom, tj. Ne omogućavaju minimalnu razinu sigurnosti za građane, te one države koje ne pružaju minimum javnih dobara i usluga svojoj populaciji. Te kategorije javnih politika koje jedna država mora provoditi da bi njezini građani imali normalan život su sve samo ne metafizički imaginarij i pripadaju sferi konkretnoga. U slučaju preseljenja Maldivaca na indijski teritorij, takav politički entitet, unatoč tomu što je „na koncesiju“, mora imati nadzor nad tim područjem kako bi mogao funkcionirati. Da bi sudovi mogli funkcionirati, te da bi čak i država „na koncesiju“ mogla svojim građanima pružati minimum javnih dobara i usluga, temeljni element suverenosti, tj. Monopol nad fizičkom silom, mora se osigurati na određenom teritoriju. Drugim riječima, gdje god da se presele, Maldivi moraju zadržati pravo na vlastite sigurnosne službe i snage sigurnosti. Primjer Kurdistana pokazuje kako je to moguće. Iračka je vlada 1970. Godine objavila proglašenje ograničene samostalnosti Kurdistana (Galbraith 2007, 144). Kurdistan je čak zadržao svoje vojne snage peshmerge, svoju regionalnu gardu. Zgodno je pritom spomenuti kako su peshmerge pomogle Amerikancima u rušenju toga istog režima, a u prvo vrijeme nakon rušenja Saddama Husseina, te nakon što su Amerikanci raspustili iračke sigurnosne snage, peshmerge su bile jedine

VEDRAN OBUĆINA
KARLO PALJUG
BORNA ZGURIĆ
SUVERENOST NA KONCESIJU: SLUČAJ MALDIVA

organizirane iračke sigurnosne snage. Iako je i ovdje riječ tek o mogućem predlošku, jer kako smo već u par navrata spomenuli, slučaj Maldiva je presedan, činjenica jest da bez reda i sigurnosti nema normalnog života ljudi, dok reda i sigurnosti ne može biti bez postojanja institucionaliziranog monopola fizičke prisile.

LITERATURA

- Ahmad, Rizwan A. 2001. "The State and National Foundation in the Maldives." *Cultural Dynamics*. 13 (3): 293-315.
- Anckar, Carsten. 2008. "Size, Islandness, and Democracy: A Global Comparison." *International Political Science Review*. 29 (4): 433-459.
- Andrassy, Juraj. 1971. *Međunarodno pravo*. Zagreb: Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu.
- Bailey, Adrian. 2010. "Population geographies and climate change." *Progress in Human Geography*. 35 (5): 686-695.
- Bodin, Jean. 2002. *Šest knjiga o republici*. Zagreb: Politička kultura.
- Call, Charles T. 2011. "Beyond the 'failed state': Toward conceptual alternatives." *European Journal of International Relations*. 17 (2): 303-326.
- Ceranić, Vedran. 2010. *Odnos državnog suvereniteta i pravne prirode međunarodnog prava*. Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu.
- Chomsky, Noam. 2006. *Imperijalne težnje: Razgovori o svijetu nakon 11.09.* Zagreb: Naklada Ljevak.
- Clifford, Paula. 2010. "Where Were You When I Laid the Foundation of the Earth? Climate Change and the Theology of Development." *The Expository Times*. 121 (4): 176-179.
- Constitution of India.*
- Constitution of the Republic of Maldives.*
- Cooper, Robert. 2009. *Slom država: Poredak i kaos u 21. Stoljeću*. Zagreb: Profil.
- Duguit, Léon. 1991. "Što je suverenitet? : unutarnji nacionalni suverenitet – sloboda pojedinca." *Zakonitost*. 45 (5): 551-560.
- Galbraith, Peter W. 2007. *Kraj Iraka ili kako je američka nesposobnost započela beskrajni rat*. Zagreb: V.B.Z.
- Glanville, Luke. 2011. "The antecedents of 'sovereignty as responsibility'." *European Journal of International Relations*. 17 (2): 233-255.
- Gonsalves, Eric. 2006. "Regional Cooperation in South Asia." *South Asian Survey*. 13 (2): 203-209.
- Grubić, Nado. 1991. "Rousseauova koncepcija suverenosti: kao materia constitutions (na primjeru francuskih i švicarskih ustavnih tekstova)." *Zakonitost*. 45 (2-3): 206-213.
- Howland, Douglas. 2010. "The Dialectics of Chauvinism: Minority Nationalities and Territorial Sovereignty in Mao Zedong's New Democracy." *Modern China*. 37 (2): 170-201.

- Kymlicka, Will. 2003. *Multikulturalno građanstvo: liberalna teorija manjinskih prava*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Kurtović, Šefko. 2005. *Opća povijest prava i države*. Zagreb: Autorska naklada.
- Langorne, Richard. 2005. "The Diplomacy of Non-State Actors." *Diplomacy and Statecraft*. 16: 331-339.
- Liotta, P.H. 2002. "Boomerang Effect: The Convergence of National and Human Security." *Security Dialogue*. 33 (4): 473-488.
- Lozina, Duško. 2006. "Globalizacija i suverenitet nacionalne države." *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*. 43 (1): 24.
- Löwenheim, Oded, Steele, Brent J. 2010. "Institutions of Violence, Great Power Authority, and the War on Terror." *International Political Science Review*. 31 (1): 23-39.
- Maldives: *Country Review Report on the Implementation of Brussels Programme of Action for lcs*. Ministry of Planning and National Development, Republic of Maldives, 2006.
- Malmvig, Helle. 2001. "The Reproduction of Sovereignties: Between Man and State During Practices of Intervention." *Cooperation and Conflict*. 36 (3): 251-272.
- Nuruzzaman, Mohammed. 2009. "Revisiting the Category of Fragile and Failed States in International Relations." *International Studies*. 46 (3): 271-294.
- Pavlović, Vukašin. 2006. „Značenje Hobbesova Levijatana za političku sociologiju. Hobbes kao univerzalni mislilac moderne politike.“ *Politička misao*. 43 (1): 59-78.
- Petrović, Piroćanac Z. 2004. *Mali pojmovnik geopolitike*. Beograd: Jugostok Beograd.
- Posavec, Zvonko. 2004. "Dileme međunarodnog prava: između nacionalizma i kozmopolitizma." *Politička misao*. XLI (4): 113-121.
- Robbins, Jane. 2010. "A nation within? Indigenous peoples, representation and sovereignty in Australia." *Ethnicities*. 10 (2): 257-274.
- Schwarz, Rolf. 2004. "Sovereign Claims: Recent Contributions to the Debate on Sovereignty in the Light of Intervention Policies in the World Politics." *Cooperation and Conflict*. 39 (1): 77-88.
- Perić, Berislav. 2009. *Država i pravni sustav*. Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu.
- Popović, Petar. 2012. *Prijepori u teorijama međunarodnih odnosa*. Zagreb: Politička kultura.
- Sharp, Paul. 1999. "For Diplomacy: Representation and the Study of International Relations." *International Studies Review*. 1 (1): 33-57.
- Sieder, Rachel. 2011. "Contested sovereignties: Indigenous law, violence and state effects in postwar Guatemala." *Critique of Anthropology*. 31(1): 161-184.

- Stirk, Peter. 2005. "The Westphalian Model, Sovereignty and Law in *Fin-de-siècle German International Theory*." *International Relations*. 19(2): 153-172.
- Suryanarayan, V. 2002. "Plea for a New Regional Organisation." *South Asian Survey*. 9(2): 263-273.
- Šimonović, Ivan. 2005. *Globalizacija, državna suverenost i međunarodni odnosi*. Zagreb: Narodne novine.
- Zgurić, Borna. 2011. „Postoji li danas suverenost – Osporena suverenost: možemo li zaista govoriti o kraju suverenosti?“ *Vijenac*. 463: 3.

VEDRAN OBUĆINA
KARLO PALJUG
BORNA ZGURIĆ
SUVERENOST NA KONCESIJU: SLUČAJ MALDIVA

SUMMARY

SOVEREIGNTY ON CONCESSION: CASE OF MALDIVES

Climate change is the big threat to many island countries, primarily to the Maldives which will fully sink in the case of sea level rise. Then the question is whether the loss of territory is also loss of sovereignty of Maldives people. The authors argue it is not, and consider besides rigid legal and partly political science definition of sovereignty many other theories of sovereignty. Maldives could lease land in India, and there, in agreement with the Indian government, get a concession of sovereignty in which political sovereignty is gradually transferred to anthropological sovereignty.

KEY WORDS: Sovereignty, State, Political Theory, Theories of International Relations, Maldives